

Gemeente Berkelland

Managementletter 2024

Definitief | 15 januari 2025

Bedankt voor het vertrouwen

Aan de directie en het College van B&W van de gemeente Berkelland

Doetinchem, 15 januari 2025

1003636/HdF/NK

Als onderdeel van de controle van de jaarrekening over het boekjaar 2024 van uw organisatie hebben we een interim controle uitgevoerd. Naar aanleiding van deze controle ontvangt u onze bevindingen en aanbevelingen. Deze dienen als constructieve input voor de directie en het College als onderdeel van het continue proces van het veranderen en verbeteren van de beheersing van uw organisatie. We hebben met een aangegeven dat opvolging van deze aanbevelingen nodig is voor onze accountantscontrole.

Onze interim controle voldoet aan het Nederlands recht en de geldende controlestandaarden. We benadrukken dat onze controle niet specifiek gericht is op fraudeopsporing. De verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude ligt bij de directie, niet bij de accountant. De accountant is wel verantwoordelijk voor het overwegen van fraude gerelateerde risico's in de controleplanning en -uitvoering. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de opdrachtbevestiging.

Tot slot bedanken we u voor uw medewerking en de goede samenwerking tijdens onze werkzaamheden.

Met vriendelijke groet,
Stolwijk Kelderman Accountants Fiscalisten

w.g. dhr. R.H. Gosselink-Wolbrink RA

w.g. mw. H.G.J. de Feiter-Aalderink RA

Inhoudsopgave

Samenvatting

Aandachtspunten Raad

Algemene beheersing

Aandachtspunten jaarrekening

Actualiteiten en ontwikkelingen

Afsluiting

Bijlage: beheersing processen

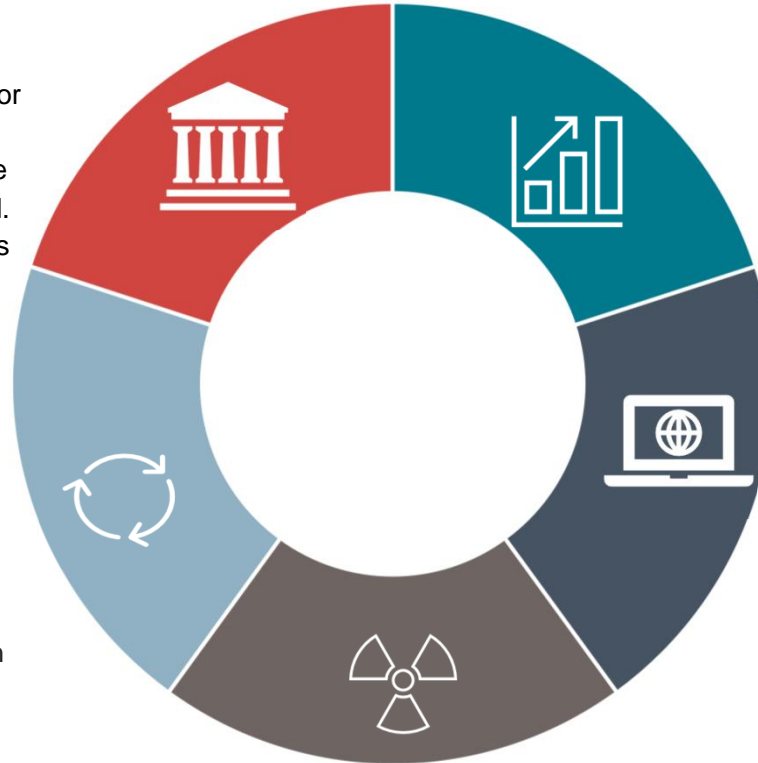
Samenvatting

Financiële ontwikkelingen in de organisatie

In de begrotingen van 2024 en 2025 zijn tekorten voor de jaren 2026-2028 voorzien. Om deze tekorten te verminderen en een sluitende begroting voor 2026 te realiseren, zijn bezuinigingsmaatregelen voorgesteld. De Omgevingswet is in werking getreden. Het proces is daarop aangepast.

Beheersing processen

De interne beheersing is grotendeels op orde. Er zijn enkele verbeterpunten. De meeste risico's zijn afgedekt. Extra aandacht is nodig voor de controle van de subsidieverstrekingen en de rechtmatigheid van aanbestedingen.

Planning en control cyclus

Het resultaat laat een materiële stijging zien. Met name als gevolg van stijgingen in de algemene uitkering. Uw verwachting is het dat het resultaat over 2024 rond € 5,6 miljoen positief uitvalt.

IT en informatiebeveiliging

De NIS2-richtlijn vereist digitale beveiliging en incidentrapportage. Met een focus op training en leveranciersbeheer. Een periodieke beoordeling van autorisaties in softwareapplicaties is noodzakelijk om veiligheidsrisico's te minimaliseren.

Belangrijkste controlerisico's

De belangrijkste risico's voor de jaarrekening en onze controlewerkzaamheden daarop zijn de zekerheden in de controle op de geleverde prestaties bij inkopen en de prestaties in de zorg.

Aandachtspunten van de raad

Hierna geven wij een toelichting op de aandachtspunten voor de controle 2024 zoals deze namens de Raad zijn meegegeven door de auditcommissie. Deze aandachtspunten zijn een nadere toelichting op de standaard controleopdracht. Van de auditcommissie hebben wij twee aandachtspunten meegekregen.

1] Rechtmatigheidsverantwoording:

- Ervaringen uit het eerste jaar?
- Is deze goed gegaan?
- Is de verantwoording slim en praktisch uitgevoerd?
- Is er een consequente lijn gevolgd ten opzichte van 2023 (eerste jaar)?

2] Informatieveiligheid:

- Hoe doen we het?

Op de volgende pagina's wordt hier nader op ingegaan.

Aandachtspunten van de raad

1] Rechtmatigheidsverantwoording

Sinds 2023 is de rechtmatigheidsverantwoording voor lokale overheden verplicht. De rechtmatigheidsverantwoording helpt de raad bij haar controlerende taak. Het college van B&W is verantwoordelijk voor het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening. De verantwoording gaat nader in op de naleving van wet- en regelgeving van financiële beheershandelingen door het College van B&W. De accountant beoordeelt de getrouwheid van deze verantwoording

Landelijk onderzoek

In 2024 is een landelijk onderzoek uitgevoerd op de rechtmatigheidsverantwoording 2023 van alle gemeenten. Dit onderzoek laat zien dat de invoering ervan de beoogde doelen, zoals meer transparantie en betere controle door gemeenteraden, niet heeft bereikt.

Het systeem is complexer geworden door de betrokkenheid van meerdere partijen en aangescherpte regelgeving. De rechtmatigheidsverantwoording wordt vaak gezien als een formaliteit, zonder dat dit leidt tot het gewenste inhoudelijke gesprek tussen gemeenteraden en colleges.

Er is een aanzienlijke toename te zien van gerapporteerde onrechtmatigheden, vooral bij aanbestedingen en begrotingsoverschrijdingen. De verschillen in interpretatie van de regelgeving door accountants hebben geleid tot inconsistenties tussen gemeenten, wat de vergelijkbaarheid en effectiviteit van het systeem verder bemoeilijkt.

Berkelland 2023

Een goede en tijdige (verbijzonderde) interne controle is essentieel om een deugdelijke grondslag voor de rechtmatigheidsverantwoording te verkrijgen. Het is van belang de verbijzonderde interne controle af te ronden voorafgaand aan de accountantscontrole van de jaarrekening.

2023 was het eerste jaar en daarmee een pilot jaar. De verbijzonderde interne controle over 2023 is zodanig uitgevoerd dat tijdig een deugdelijke grondslag is gelegd voor het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording. De noodzakelijke processen zijn beoordeeld door het team VIC en de conclusies zijn naar behoren opgenomen.

De regels omtrent de begrotingsrechtmatigheid hebben geleid tot intensief overleg tussen de gemeente Berkelland en ons. Dit heeft ertoe geleid dat de raad voorafgaand aan de jaarrekening is geïnformeerd over de afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Berkelland 2024

Het team VIC heeft in 2024 aan een optimalisatie van het proces gewerkt. Zo is de verbijzonderde interne controle op de Europese aanbestedingen volledig onder verantwoordelijkheid van het team VIC uitgevoerd. Het team heeft een groei doorgemaakt qua expertise door de ervaring die zij hebben opgedaan. De ervaring heeft onder meer geleid tot een versterkte positie van het team. De primaire uitvoeringsteams tonen een grotere betrokkenheid door de uitkomsten van de verbijzonderde interne controle actief te integreren in hun dagelijkse werkzaamheden.

Voor de begrotingsafwijkingen in 2024 zijn in de raadsvergadering van november 2024 de afspraken bekrachtigd.

Aandachtspunten van de raad

1] Rechtmatigheidsverantwoording

Onze algemene indruk is dat uw organisatie goed voorbereid is op de rechtmatigheidsverantwoording, ook voor 2024.

Financiële verordening

In artikel 16 lid 3 van de financiële verordening is aangegeven dat de verantwoordingsgrens 3% bedraagt. Dit komt overeen met een bedrag van ongeveer €4 miljoen, op basis van de begroting 2024.

In de financiële verordening 2025, die door de Raad in oktober 2024 is vastgesteld, zijn de voorwaarden voor de rechtmatigheidsverantwoording opgenomen zoals geadviseerd in de managementletter over 2023.

Controleprotocol

Op 17 januari 2023 is ook het controleprotocol opnieuw vastgesteld. Een controleprotocol is niet meer strikt noodzakelijk omdat de benodigde informatie ook opgenomen is in de controleverordening.

Omdat het controleprotocol niet meer verplicht is kan deze vervallen, voorzover gewenst.

Normenkader

Het normenkader voor 2024 zal begin 2025 aan de raad ter vaststelling worden voorgelegd.

Wij adviseren u in het normenkader 2024 tevens het onderstaande op te nemen: !

- *De begroting en de begrotingswijzigingen;*
- *Alle van toepassing zijnde SiSa-regelgeving.*

Intern controleplan

Om de rechtmatigheidsverantwoording een juiste basis te geven is het raadzaam voorafgaand aan de werkzaamheden een intern controleplan op te stellen waarin onder meer aangegeven wordt:

- Het theoretisch kader van de verbijzonderde interne controle;
- Welke processen onderkend worden en de daarbij behorende risico's;
- Wie eindverantwoordelijke is voor de verbijzonderde interne controle;
- Wie de verbijzonderde interne controle uit voert en wanneer;
- Wat de communicatielijnen over de bevindingen zijn;
- Hoe de opvolging van de bevindingen wordt bewaakt.

Uw organisatie heeft in 2023 een intern controleplan opgesteld waarin bovenstaande inhoud is opgenomen. Dit plan is in september 2023 door het College van B&W vastgesteld.

Wij adviseren u het intern controleplan door te ontwikkelen met:

- *Een expliciete vermelding van de proceseigenaren;*
- *Een heldere omschrijving van de processen;*
- *De taakverdeling tussen team Voor Mekaar en team AO/IC;*
- *De risico's per proces;*
- *De jaartallen bij roulerende processen.*

Aandachtspunten van de raad

1] Rechtmatigheidsverantwoording

Voortgang verbijzonderde interne controle 2024

De verbijzonderde interne controle wordt door de uitvoerende teams uitgevoerd. Team VIC (Verbijzonderde Interne Controle) beoordeelt de uitvoering. De VIC op Europese aanbestedingen wordt door het team VIC zelf uitgevoerd. Voor de vastlegging van de verbijzonderde interne controle wordt Checkpoint IC gebruikt. De uitvoering van de verbijzonderde interne controle ligt voor een aantal processen in lijn met de planning.

Wij adviseren u de verbijzonderde interne controle voor 2024 volledig voor de jaarrekeningcontrole af te ronden, waaronder de volgende processen: !

- Afronding Europese aanbestedingen;
- Intern inkoopbeleid Q3 en Q4;
- WMO en jeugd Q3 en Q4;
- Subsidieverstrekkings;
- Treasury.

Vertaling normenkader naar toetspunten

Door het normenkader per wet/verordening te vertalen naar toetspunten, kunnen interne controlemaatregelen specifiek worden gericht op de naleving van de specifieke regels. Dit maakt de controleprocessen doelgericht en efficiënt, waardoor de organisatie zich kan concentreren op de meest relevante aspecten van de wet- en regelgeving.

Wij adviseren u alle toetspunten te koppelen aan de specifieke wet- en regelgeving.

Opvolging aanbevelingen voorgaand jaar

Door de opvolging van de aanbevelingen te toetsen, kan de organisatie leren van eerdere ervaringen. Dit stelt de organisatie in staat om de interne controleprocessen voortdurend te verbeteren en aan te passen aan veranderende omstandigheden en nieuwe risico's. De opvolging van de aanbevelingen uit voorgaande jaren zou vanuit de teams moeten worden aangegeven.

Wij adviseren u de opvolging van de VIC per proces expliciet op te nemen en te bewaken.

Europese aanbestedingen 2024

De uitvoering van de verbijzonderde interne controle op de Europese aanbestedingen is verbeterd ten opzichte van vorig jaar. Met het team VIC zijn een aantal verbeterpunten besproken.

De uitkomsten van de tussentijdse controle op de juiste inkoopprocedure van januari tot en met september geven een aantal onrechtmatige inkoopprocedures aan. Maar zoals aangegeven, de VIC hierop is nog niet volledig afgerond.

Subsidieverstrekkings 2024

De VIC op de subsidieverstrekking is nog onderhanden. De resultaten zullen naar verwachting vóór de controle van de jaarrekening beschikbaar zijn. Eventuele onregelmatigheden met betrekking tot de rechtmatigheid worden zorgvuldig onderzocht en aangepakt.

Rapportage 2024

Er is op basis van de uitgevoerde verbijzonderde interne controle nog geen rapportage voor het COO opgesteld.

Aandachtspunten van de raad

2] Informatiebeveiliging

IT-Omgeving

De IT-omgeving is uitbesteed aan een aantal externe partijen (infrastructuur, hardware en database). De doelstelling hiervan is continuïteit en zekerheid in de IT te hebben.

De dienstverleningsovereenkomst betreft de hardware, de infrastructuur, de back-up & recovery, het onderhoud, het wijzigingsbeheer en de beveiliging. Periodiek wordt door de leveranciers verantwoordingsinformatie verstrekt om zo voldoende grip te houden op de geleverde diensten en de gebeurtenissen.

Het is belangrijk om van de externe partijen een ISAE 3402 type II verklaring te hebben. Deze is er voor het volledige jaar 2023 van de ene partij en tot en met 30 april 2024 van de andere partij. Er is met hen afstemming gezocht over een ISAE-verklaring voor het kalenderjaar 2024.

Wij hebben u gevraagd u om tijdens de balanscontrole een ISAE-verklaring over het jaar 2024 aan te leveren.

Informatiebeveiliging

In 2024 is het informatiebeveiligingsbeleid geactualiseerd. Het Informatiebeveiligingsbeleid 2024-2028 van de gemeente Berkelland richt zich op het waarborgen van de betrouwbaarheid, vertrouwelijkheid, integriteit en beschikbaarheid van informatie.

Het beleid is ervoor om de gemeente te ondersteunen bij een veilige informatieverwerking, met een focus op de wettelijke vereisten zoals de AVG, Wet BRP, DigiD-audit en de Wet open overheid (Woo). Dit beleid vervangt eerdere kaders en biedt een strategisch raamwerk voor de komende jaren.

Informatiebeveiliging is een continu proces met rollen en verantwoordelijkheden op alle niveaus van de organisatie. Trainingen en bewustwordingscampagnes zijn essentieel om menselijke fouten te minimaliseren.

Continuïteitsplan

Het continuïteitsplan van de organisatie stamt uit 2012. Op onderdelen is hierop een aanvullend plan opgesteld zoals een calamiteitenplan specifiek gericht op cybercrisissen. Echter, continuïteit omvat meer dan alleen IT; het betreft ook de menselijke factor. Het vermogen van de organisatie om na een crisis snel operationeel te worden, is afhankelijk van een bredere aanpak. Momenteel verdient de menskant nog extra aandacht.

Wij adviseeren u om het continuïteitsplan te herzien en te actualiseren, rekening houdend met de huidige organisatiestructuur, de huidige taken en de huidige inrichting van de IT-omgeving. Daarnaast adviseeren wij u het plan formeel vast te stellen en de effectiviteit ervan te testen in een crisissimulatie. Dit zorgt voor een integrale benadering van continuïteit en crisisbeheer.

Aandachtspunten van de raad

2] Informatiebeveiliging

NIS2

De NIS2-richtlijn (Netwerk- en Informatiebeveiliging) is een Europese wet voor betere digitale veiligheid. Bedrijven en organisaties zijn verplicht hun netwerken en systemen beter te beschermen tegen aanvallen. Ook is het noodzakelijk om grote problemen, zoals een hack, te melden.

Er worden mechanismen ingesteld voor toezicht en handhaving op de inrichting van de informatiebeveiliging. Een belangrijk onderdeel van NIS2 is de training van medewerkers om een cultuur van waakzaamheid te creëren. Hierdoor kunnen werknemers proactief bedreigingen identificeren en hierop reageren. Deze punten helpen om de digitale weerbaarheid van organisaties te versterken en de veiligheid van essentiële diensten te waarborgen.

NIS2 zal voor Nederlandse organisaties gaan gelden via de nieuwe Cyberbeveiligingswet. Deze wet is nog niet definitief en zal naar verwachting medio 2025 van kracht worden. De BIO2.0 (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) sluit nauw aan bij de NIS2-richtlijn. Beide kaders leggen de nadruk op het versterken van de digitale weerbaarheid en het melden van incidenten. Door de implementatie van BIO2.0 in uw organisatie, wordt ook voldaan aan de eisen van de NIS2-richtlijn.

De organisatie erkent dat een goede informatiebeveiliging noodzakelijk is om risico's te verder te kunnen reduceren. Om dit verder uit te kunnen werken blijft een continue investering vanuit de gemeente nodig. De NIS2-richtlijn is bekend binnen de organisatie en de voorbereidingen worden actief opgepakt. Er is een onderzoek uitgevoerd voor NIS2/BIO 2.0, waarbij risico's in beeld zijn gebracht. Dit heeft geleid tot een GAP-analyse.

Uit de rapportage blijkt dat het leveranciersmanagement nog verder kan worden verbeterd, omdat er momenteel weinig inzicht is in wat leveranciers precies leveren. Dit is inmiddels opgepakt.

Daarnaast wordt geadviseerd de monitoring en respons op systemen beter te organiseren. Het aanbestedingstraject voor de aanschaf van een Monitoring & Response systeem is inmiddels opgepakt. Hierdoor ontstaat een extra investering. Afhankelijk van de investering is implementatie in 2025 voorzien.

Wij adviseren u zorg te dragen voor een controle op de leveranciers om de naleving van NIS2-vereisten te waarborgen en de ketenaansprakelijkheid te minimaliseren.

De gemeente heeft de regie over de samenwerking met de externe IT-leverancier. Er worden jaarlijks phishing mail testen uitgevoerd en pentesten ingezet, wat heeft bijgedragen aan een groter bewustzijn van cyberrisico's. Jaarlijks wordt intern de rapportage over de uitkomsten besproken. Incidenten worden voorgelegd aan de concernopdrachtgever bedrijfsvoering, de gemeentesecretaris en de portefeuillehouder.

Aandachtspunten van de raad

2] Informatiebeveiliging

Informatiebeveiliging en AVG

Binnen de informatiebeveiliging is sprake van 3 rollen:

- Chief Information Security Officer (CISO):
Als CISO definieer je de informatiebeveiligingsstrategie, gebaseerd op een risicomanagementbenadering en rekening houdend met de organisatiebehoefte, dreigingsbeeld en trends.
- Functionaris Gegevensbescherming (FG):
De FG controleert of de organisatie de AVG goed toepast en ziet erop toe dat betrokkenen hun privacy rechten kunnen uitoefenen.
- Privacy Officer (PO):
De Privacy Officer speelt een cruciale rol in het waarborgen van de naleving van privacywetgeving en het beschermen van persoonsgegevens. De PO adviseert en ondersteunt de organisatie bij het opstellen en handhaven van privacy beleid. Daarnaast voert de PO privacy-impactbeoordelingen (Data Protection Impact Assessments, DPIA's) uit en zorgt ervoor dat de organisatie proactief inspeelt op veranderingen in technologie en bedrijfsprocessen om de privacy van individuen te waarborgen.

Deze drie rollen zijn in de organisatie van de gemeente Berkelland bij 3 personen belegd. De positionering van deze rollen zal meegenomen worden in de onderhanden zijnde organisatie ontwikkeling.

Wij adviseren u de rapportagelijnen vanuit deze rollen rechtstreeks naar de directie of het College van B&W te laten verlopen.

Privacy verklaring

Een privacyverklaring informeert mensen over hoe een organisatie omgaat met hun persoonlijke gegevens. Het legt uit welke gegevens worden verzameld, waarom dit gebeurt, hoe ze worden gebruikt en beveiligd, en welke rechten erbij betrokken zijn, zoals inzage in het verwijderen van hun gegevens.

Wij adviseren u de privacyverklaring van de gemeente Berkelland aan te vullen met

- *De verplichting tot verstrekken van gegevens en de gevolgen als de gebruiker weigert deze te verstrekken;*
- *Bron van de gegevens, als de persoonsgegevens niet direct van de gebruiker zijn verkregen.*

Toegang tot systemen en applicaties

De rechten in de applicaties worden toegekend op basis van de HR21-profielen. De in- en uitdienstmeldingen worden adequaat behandeld. Interne verschuivingen van personeelsleden worden niet altijd adequaat verwerkt.

Meerdere personeelsleden hebben de beschikking over een zogenaamd 'admin-account' met alle rechten en een persoonlijk account in bepaalde software applicaties. Hierdoor kan men in theorie met het ene account een handeling uitvoeren en met het andere account een handeling goedkeuren.

Wij adviseren u periodiek de autorisaties op de rechten van de verschillende software applicaties te beoordelen en waar nodig aan te passen.

Algemene beheersing

Algemeen

Uw organisatie is, net als in voorgaande jaren, volop in ontwikkeling. Een aantal adviezen uit onze voorgaande managementletters zijn in 2024 opgevolgd en diverse zijn onderhanden. Wij hebben ook nieuwe adviezen opgenomen.

Hieronder informeren wij u over de specifieke punten waarop de organisatie momenteel haar inspanningen richt met betrekking tot de bedrijfsprocessen en het financiële beheer. Het succesvol aanpakken van deze ontwikkelpunten draagt bij aan een versterkte interne beheersing en verhoogt de betrouwbaarheid van de financiële verslaglegging, wat op zijn beurt de effectiviteit van onze accountantscontrole bevordert.

Rekenkamer

Naar aanleiding van de wet Versterking decentrale rekenkamers is de inrichting van de rekenkamercommissie in Berkelland omgezet in een rekenkamer. Vanaf 2 december 2023 is de nieuwe verordening geldend. De informatie op de website van de gemeente Berkelland is aangepast aan de nieuwe inrichting.

De rekenkamer heeft begin 2024 het rapport over de effectiviteit van het subsidiebeleid opgeleverd. Wij onderschrijven de adviezen die zij hierin benoemen:

Subsidiebureau

In 2021 is een Subsidiebureau ingericht om de grip op de verstrekte subsidies te vergroten. Sinds 2021 is het Subsidiebureau onderbezet en beperkt deze afdeling zich tot de registratie van de subsidieaanvragen.

In het verlengde van ons advies in 2021 adviseren wij u het Subsidiebureau te versterken door meer samenhang in de onderlinge subsidies en de documentatie te bewerkstelligen.

Doelmatigheidsonderzoeken

Er is een verordening inzake de doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken. Deze dateert uit 2005. De verordening vereist per raadsperiode een onderzoek van alle individuele organisatie-eenheden en taken op basis van een planning die gedeeld is met de raad. Evenals voorgaande jaren zijn er geen doelmatigheids-/doeltreffendheidsonderzoeken door het College van B&W als zodanig aangemerkt.

Wij adviseren het College van B&W deze verplichting in te richten op basis van de voorwaarden zoals deze gesteld zijn in de verordening. Dit kan ook betekenen dat de verordening in overleg met de raad kan worden aangepast.

Inburgering en Oekraïne leefgeld

De taken met betrekking tot de inburgering en het uitkeren van Oekraïne leefgeld zijn uitbesteed aan Fijnder.

Fijnder is **gemandateerd** voor de uitvoering van het Oekraïne leefgeld. Mandatering van Fijnder betekent dat verantwoording van de lasten in de jaarrekening van uw gemeente plaatsvindt.

Voor de inburgering is Fijnder sinds 2024 **gedelegeerd**. De lasten zullen worden opgenomen in de jaarrekening van Fijnder.

Er zijn afspraken gemaakt met Fijnder over de voor uw gemeente benodigde verantwoordings- en controle-informatie.

Algemene beheersing

Omgevingswet

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht geworden. De Omgevingswet vereenvoudigt en bundelt alle regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu en water in Nederland. Het doel is om projecten sneller en gemakkelijker uit te voeren. Met minder bureaucratie. Deze wet zorgt ervoor dat burgers, bedrijven en overheden beter kunnen samenwerken bij ruimtelijke ontwikkelingen. Om de Omgevingswet uit te kunnen uitvoeren hebben gemeenten verordeningen en processen moeten opstellen of moeten aanpassen. Een belangrijke nieuwe stap in het proces binnen deze wet is de participatie. De aanvrager kan de omgeving bij het project betrekken door middel van participatie. Het proces is overigens, waar nodig, aangepast.

Er wordt nu onderscheid gemaakt tussen een bouwtechnische aanvraag en een omgevingsplanactiviteit. De meeste bouwwerken vallen in klasse 1. Daarvoor wordt de inhoudelijke beoordeling van het bouwwerk niet meer door de gemeente gedaan, maar door een kwaliteitstoetsers. De gemeente legt hiervoor ook geen leges op. In de praktijk blijkt dat burgers niet altijd weten dat een kwaliteitstoetsers moet worden ingeschakeld. De aanvraag komt dan bij de gemeente terecht. Voor de registratie van de omgevingsvergunningen wordt de software applicatie RX-mission gebruikt.

Grondexploitatie

De afgelopen jaren zijn de activiteiten in de grondexploitaties landelijk toegenomen. Er bestaan verschillende vormen van grondbeleid. Bij actief grondbeleid verwerft de gemeente de gronden zelf. Bij passief grondbeleid laat de gemeente de grondverwerving en -uitgifte over aan private partijen. De verschillende vormen van grondbeleid verschillen qua sturingsmogelijkheden en risico's voor de gemeente. In de nota Grondbeleid worden de kaders door de gemeenteraad voor de uitvoering van het ruimtelijk beleid vastgesteld. Ook zijn doelen geformuleerd, de organisatie en wijze van sturing, de vormen van grondbeleid en bijbehorende instrumentarium en de financiële- economische uitgangspunten.

Wij adviseren u de nota Grondbeleid uit 2007 te actualiseren.

Tot en met 2030 is de planning om in Berkelland nog 700 woningen te bouwen. Dit zal onder meer vorm worden gegeven door anterieure overeenkomsten. De gemeente zelf voert beperkt actief grondbeleid uit.

In 2024 zijn geen nieuwe grondexploitaties door de Raad vastgesteld. Er zijn een aantal projecten in voorbereiding. De begrotingen van de bestaande grondexploitaties zijn voor 2024 geactualiseerd en door de Raad vastgesteld.

Voor de financiering van de projecten is er een subsidie 'Woningbouwimpuls' aangevraagd bij het Rijk, met als voorwaarde een bouw van minimaal 200 woningen. Deze subsidie is voorlopig toegekend en zal in de jaarrekening verantwoord worden onder SiSa-regeling C9. De administratie is zodanig ingericht dat de kosten behorend bij deze subsidie eenduidig kunnen worden herleid.

Periodiek vindt overleg plaats omtrent de voortgang van de grondexploitaties. De noodzakelijke informatie hiervoor is versnipperd.

Wij adviseren u de informatie inzake de voortgang van de grondexploitaties te formaliseren door:

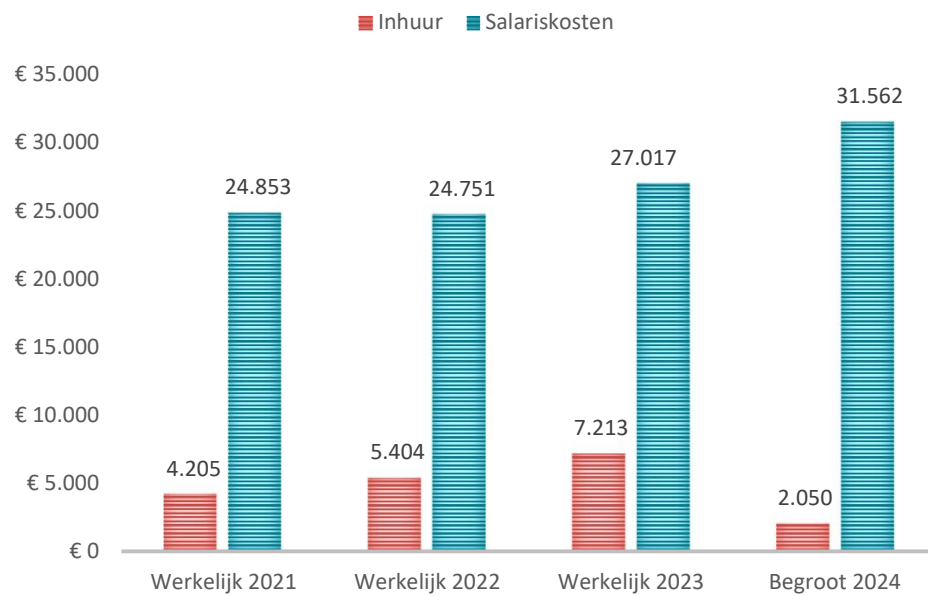
- *Realtime informatie beschikbaar te stellen over de gemaakte kosten per exploitatie.*
- *Te voorzien in een gestructureerde wijze van de aangegane verplichtingen.*
- *Een adequaat en structureel proces voor de doorbelasting van uren van projectmedewerkers te implementeren.*

Algemene beheersing

Inhuur

In de afgelopen jaren zijn de tekorten op de arbeidsmarkt toegenomen. Het gevolg is dat gemeenten (meer) gebruik maken van inhuur. Dit kan zowel via uitzendbureaus als door het gebruik van zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers). Gemiddeld wordt bij gemeenten landelijk voor 17% (2023) van de loonsom aan inhuur besteed. Bij uw gemeente was dat de afgelopen jaren 15 tot 21%. In de grafiek hieronder zijn de kosten van inhuur van de afgelopen jaren bij uw gemeente weergegeven.

SALARISKOSTEN EN INHUUR (X € 1.000)

In de organisatie zijn kaders opgesteld voor het inhuren van personeel. De bevoegdheid om in te huren ligt bij het ConcernOpdrachtgeversOverleg (COO). Ingehuurde medewerkers moeten altijd een integriteitsverklaring tekenen. Per kwartaal wordt er gerapporteerd aan het COO waarin de gerealiseerde kosten en de prognose per team wordt getoond. Er zijn een aantal mantelovereenkomsten afgesloten voor het inhuren van uitzendkrachten. Daarnaast wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de portal Werken in Gelderland/ Flextender.

Wet DBA

Bij uw gemeente worden een aantal zzp'ers ingehuurd. De wet DBA (Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties) bepaalt of iemand als zelfstandige of als werknemer werkt. Dit gebeurt via een contract tussen opdrachtgever en zelfstandige. De Belastingdienst controleert of er geen werkgever-werknemerrelatie is. Als dit wel zo is, kunnen er achteraf belastingen en premies worden geëist. Tot op heden werd de wet niet gehandhaafd. Vanaf 1 januari 2025 gebeurt dit wel. De verwachting is dat in 2025 nog niet te streng wordt opgetreden door de Belastingdienst. Ook komt er een nieuwe wet, de wet VBAR, die duidelijker maakt wanneer iemand als zelfstandige of als werknemer wordt gezien. Deze veranderingen zijn bedoeld om schijnzelfstandigheid tegen te gaan.

De organisatie is goed op de hoogte van de wet DBA en richt zich proactief op het verminderen van risico's. In 2025 zullen de werkelijke effecten van de wet landelijk duidelijk worden, dat een basis biedt om verder te evalueren.

Algemene beheersing

Veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

In de controleverklaring rapporteren wij over de continuïteit van de gemeente, over de veronderstellingen voor financiële risico's in relatie tot de financiële positie. Voor uw organisatie hebben wij in dit kader de volgende aspecten beoordeeld:

- het proces van risico-inschatting;
- de bepaling van het beschikbare weerstandvermogen;
- de omvang van het beschikbare weerstandsvermogen ten opzichte van het benodigde weerstandsvermogen;
- de uitkomsten van het toezicht door de provincie.

Nota Weerstandsvermogen

Een nota Weerstandsvermogen beschrijft hoe een gemeente haar financiële weerbaarheid beoordeelt en beheert door risico's te identificeren, te kwantificeren en te vergelijken met de beschikbare weerstandscapaciteit. Door een nota Weerstandsvermogen vast te laten stellen worden de uitgangspunten bevestigd door de raad. Nu zijn deze opgenomen in de P&C documenten en worden daarin vermeld besluiten voorgelegd, zoals de ondergrens van de algemene reserve.

Wij adviseren u een nota Weerstandsvermogen op te stellen en daarbij te overwegen een norm te bepalen voor de minimale hoogte van de weerstandsratio.

Het proces van risico-inschatting bij uw organisatie

De risico's worden jaarlijks geactualiseerd door het team Planning en Control. Dit gaat in samenwerking met de concernopdrachtgevers en de concerncontroller.

Op incidentele basis wordt vanuit de teams input geven. De organisatie acht het nut van een gezamenlijke sessie niet veel groter dan het nut van separaat uitvragen. De organisatie zal vanwege de capaciteit individueel uitvraag blijven doen.

Van ieder risico wordt een kans en de financiële impact bepaald. De omvang van de risico's wordt berekend aan de hand van kans x impact. De risico's uit de jaarrekening jaar t-1 worden overgenomen in de begroting van jaar t.

Wij adviseren u in de begroting en de jaarstukken een nadere toelichting op te nemen over de risico's en eventuele maatregelen om mogelijke risico's te reduceren. !

Jaarlijks wordt in overeenstemming met de voorschriften uit het BBV in de jaarstukken een toelichting gegeven van de risico's ten opzichte van die zijn vermeld in de begroting.

De bepaling van het beschikbare weerstandvermogen

Tot het beschikbare weerstandsvermogen wordt de algemene reserve gerekend.

Het budget voor onvoorzien wordt in de begroting 2024 gemeld als beschikbare weerstandscapaciteit, maar telt niet mee in de berekening in de paragraaf Weerstandsvermogen. In de begroting 2025 is deze toelichting verwijderd.

Als ondergrens voor de algemene reserve is in de begroting 2024 een bedrag van €5 miljoen genoemd. De werkelijke algemene reserve per 31 december 2023 bedraagt €6,4 miljoen en laat daarmee een hoger bedrag zien. Er is dus geen norm gesteld voor de minimale ratio of aanvullende acties indien de ratio lager wordt dan de norm.

Algemene beheersing

De omvang van het beschikbare weerstandsvermogen ten opzichte van het benodigde weerstandsvermogen

De ratio van het beschikbare weerstandsvermogen ten opzichte van het benodigde weerstandsvermogen (de risico's maal de kans) laat in de verschillende P&C documenten het volgende beeld zien:

P&C document	Ratio
Jaarrekening 2022	3,16
Jaarrekening 2023	3,1
Begroting 2024	6,3
Begroting 2025	4,7

Dit geeft aan dat er meer beschikbaar weerstandsvermogen is dan risico's en daarmee is dit voldoende.

Toezicht provincie bij uw organisatie

In februari 2024 heeft de provincie de begroting 2024 beoordeeld en op basis daarvan aangegeven dat deze structureel en reëel in evenwicht is. Over het jaar 2024 voert de provincie regulier repressief toezicht uit. De provincie attendeert uw organisatie op de actualiteit van de beheerplannen en het onderhoud van de kapitaalgoederen.

Algemene beheersing

Fraude en integriteit

Uw organisatie heeft de verantwoordelijkheid om publiek geld zorgvuldig en rechtmatig te besteden. Dit betekent dat misbruik of oneigenlijk gebruik zoveel mogelijk wordt voorkomen. Door een frauderisicoanalyse op te stellen en beleid voor misbruik en oneigenlijk gebruik te formuleren, kan de organisatie haar weerbaarheid tegen misbruik en oneigenlijk gebruik vergroten, financiële rechtmatigheid waarborgen, publieke verantwoording versterken en dienstverlening verbeteren.

Uw gemeente beschikt onder meer over een klokkenluidersregeling, een gedragscode en er is een vertrouwenspersoon. Er is een protocol voor de behandeling van relatiegeschenken.

Frauderisicoanalyse

Om de risico's van misbruik en oneigenlijk gebruik in kaart te brengen en te beheersen, kan een frauderisicoanalyse behulpzaam zijn. Een frauderisicoanalyse is een systematische methode om de kwetsbare processen, activiteiten en functies te identificeren, te beoordelen en te prioriteren. Op basis hiervan kan de organisatie passende maatregelen nemen om de preventie, detectie, respons en evaluatie van misbruik en oneigenlijk gebruik te verbeteren.

Uw organisatie heeft in 2019 een frauderisicoanalyse extern laten opstellen.

Wij adviseren u een actualisatie uit te voeren op die frauderisicoanalyse omdat hierin acties staan vermeld die mogelijk al tot uitvoering zijn gekomen. Wij adviseren u ook om in de risicoanalyse de genoemde maatregelen in de werkprogramma's op te nemen indien deze er zijn. Wij adviseren u deze ook in de Auditcommissie te bespreken.

M&O (misbruik en oneigenlijk gebruik) beleid

Dit beleid bevat de visie, doelstellingen, kaders en verantwoordelijkheden voor het voorkomen en bestrijden van misbruik en oneigenlijk gebruik in het sociaal domein. Het beleid voor misbruik en oneigenlijk gebruik geeft richting aan de uitvoering, controle en evaluatie van het M&O-beleid (misbruik en oneigenlijk gebruik) binnen de verschillende regelingen die de organisatie uitvoert of handhaaft.

Wij adviseren u een nota M&O beleid op te stellen om zo de raad mee te kunnen nemen in de procedures zoals die aanwezig zijn om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen. Wij adviseren u deze ook in de Auditcommissie te bespreken.

Algemene beheersing

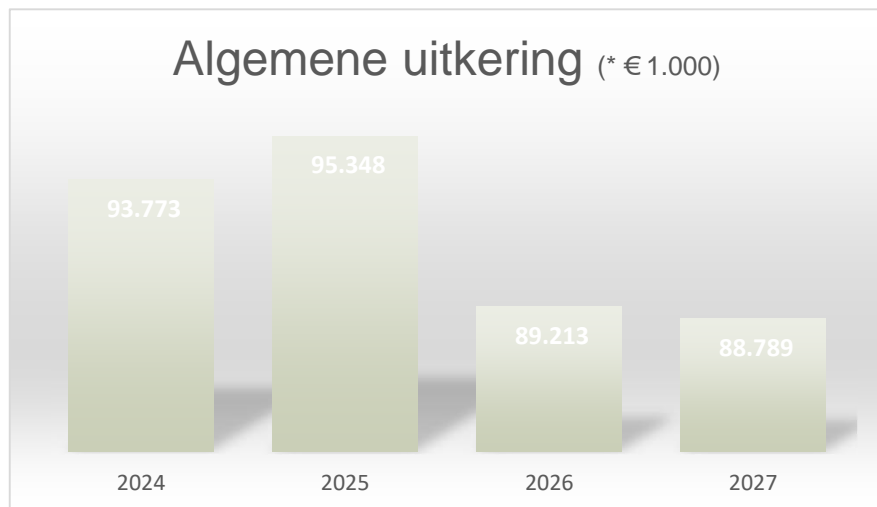
Ravijnjaar 2026

Het jaar 2026 wordt ook wel het ravijnjaar genoemd, omdat het bestaande systeem voor de financiering van gemeenten eind 2025 afloopt en de nieuwe systematiek pas in 2027 van start gaat. Dit creëert een jaar van financiële onzekerheid. De hoogte van de berekening van de algemene uitkering wordt gekoppeld aan de nominale ontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product. De koppeling tussen de rijksuitgaven en het gemeentefonds komt te vervallen. In 2026 wordt landelijk in het gemeentefonds een structurele korting van € 2,3 miljard verwacht.

Berkelland

In deze grafiek is de ontwikkeling van de algemene uitkering voor Berkelland aangegeven.

(bron: programmabegroting 2025)

Zowel in de begroting van 2024 als in de begroting van 2025 zijn in de jaren 2026-2027-2028 tekorten te zien.

jaar	Exploitatiesaldo begroting 2024	Exploitatiesaldo begroting 2025
2025	2.092	198
2026	-6.453	-4.599
2027	-7.850	-5.003
2028		-5.605

In februari 2024 is door het College een bestuursopdracht geformuleerd die zich richt op het inventariseren van bezuinigingsmogelijkheden. Aanvankelijk werd een doel van € 10 miljoen gesteld, waarvan € 8 miljoen ter goedkeuring aan de Raad is voorgelegd. De besluitvorming over deze voorstellen is gepland voor februari 2025.

Van het totale bezuinigingsdoel is reeds € 3 miljoen in de begroting voor 2025 verwerkt, wat heeft bijgedragen aan een vermindering van het begrotingstekort.

De overige bezuinigingsvoorstellen zijn opnieuw ingediend voor overweging door de Raad. Deze voorstellen omvatten diverse maatregelen om kosten te besparen en de begroting te optimaliseren. Het streven is om een sluitende begroting voor 2026 voor te leggen, waarbij eventuele resterende tekorten alsnog gedicht moeten worden.

Het heeft de voorkeur om geen incidentele aanspraak te maken op de Algemene Reserve voor reguliere begrotingsdoeleinden, maar enkel op basis van de werkelijke resultaten indien noodzakelijk.

Algemene beheersing

Planning & control cyclus

De planning & control cyclus is van cruciaal belang voor het effectieve beheer en draagt bij aan het waarborgen van financiële transparantie en verantwoordingsplicht. Deze cyclus biedt de mogelijkheid om inzicht te krijgen in de financiële situatie van de organisatie en stelt de organisatie in staat om tijdig te reageren op zowel financiële uitdagingen als kansen.

Begroting 2024

Het BBV stelt een aantal eisen aan de begroting. Wij hebben uw begroting 2024 aan deze regels getoetst. Wij hebben vastgesteld dat de begroting in de basis voldoet aan de voorschriften uit het BBV.

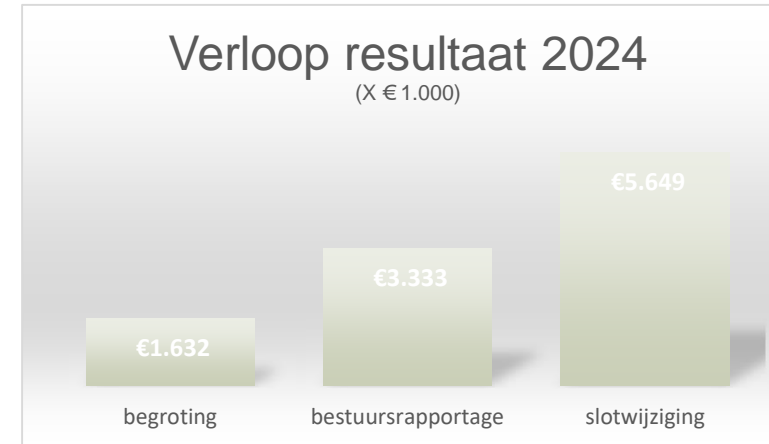
Wij adviseren u de volgende informatie in de volgende begrotingen op te nemen:

- Een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen (lokale heffingen, algemene uitkering, dividend, saldo financieringsfunctie, overige algemene dekkingsmiddelen) (art 8 lid 5 BBV); **!**
- Een toelichting op het overzicht baten en lasten waarin in gegaan wordt op de basis waarop de ramingen zijn gebaseerd (art. 19 lid b BBV);
- Een overzicht van de stand en het verloop van de voorzieningen (art. 20 lid 2e BBV)

Tussentijdse informatievoorziening

De tussentijdse informatievoorziening maakt het mogelijk om de financiële prestaties regelmatig te evalueren en, indien nodig, bij te sturen. De tussentijdse informatievoorziening bestaat uit 1 bestuursrapportage die aan de Raad ter besluitvorming worden voorgelegd. Aan het einde van het jaar wordt een slotwijziging van de begroting met een toelichting voorgelegd.

Het resultaat laat in de loop van 2024 het volgende verloop zien:

Het resultaat laat een materiële stijging zien met name als gevolg van stijgingen in de algemene uitkering. In de slotwijziging zijn de bekende afwijkingen ten opzichte van de begroting verwerkt.

De voortgang van de investeringen is toegelicht in de bestuursrapportage 2024.

Jaarrekening

In de jaarrekening wordt aan de raad en externe partijen verantwoording afgelegd over de financiële gezondheid en prestaties van de organisatie. Over de jaarrekening rapporteren wij in ons accountantsverslag.

Algemene beheersing

IV3 en de begroting

IV3 is een rapportage waarin gemeenten hun financiële gegevens uniform en gedetailleerd aanleveren aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het indienen van de IV3-rapportage is wettelijk verplicht. Dit zorgt ervoor dat alle gemeenten op een uniforme manier hun financiële gegevens rapporteren. Door uniforme rapportage kunnen de financiële gegevens van verschillende gemeenten met elkaar vergeleken worden. Dit helpt bij het identificeren van trends en het nemen van beslissingen op nationaal en regionaal niveau. De afnemers van deze financiële informatie zijn onder meer de financiële toezichthouder, de Europese Unie, het ministerie van BZK en het CBS.

Wij adviseren u de te verstrekken informatie aan het CBS in overeenstemming te brengen met de begroting en de jaarstukken.

Fiscaliteit

Convenant Horizontaal Toezicht

Eind 2023 heeft de gemeente Berkelland een convenant Horizontaal Toezicht met de belastingdienst afgesloten. Dit biedt voordelen omdat de relatie tussen de belastingdienst en de gemeente gebaseerd is op vertrouwen, transparantie en samenwerking. Dit zorgt ervoor dat fiscale zaken sneller en efficiënter kunnen worden afgehandeld, zonder de uitgebreide controles achteraf. Overleg over complexe vraagstukken kan in een vroeg stadium plaatsvinden. De proactieve benadering bij horizontaal toezicht voorkomt problemen en vergroot het wederzijdse begrip, wat uiteindelijk leidt tot een constructieve relatie.

BTW

Een externe partij heeft de inrichting van de verschillende Btw-regimes eind 2023 beoordeeld. Ieder kwartaal in 2024 is intern de inrichting van de Btw-labeling op juiste verwerking getoetst.

De methodiek van de berekening van het mengpercentage is afgestemd met de belastingdienst voorafgaand aan het convenant Horizontaal Toezicht. Vervolgens wordt jaarlijks het mengpercentage herberekend op basis van een erkende software tool.

Vennootschapsbelasting

Jaarlijks vindt een integrale beoordeling plaats van de kosten en opbrengsten per activiteit en de mogelijk daaruit voortvloeiende VPB-verplichting. Hieruit blijkt dat de grondexploitaties VPB-plichtig zijn, het cluster afval en het cluster werken voor derden. De VPB-aanslagen tot en met 2022 zijn definitief afgewikkeld. Voor 2023 en 2024 zijn voorlopige aanslagen ontvangen.

Aandachtspunten jaarrekeningcontrole

Op basis van de beoordeling van de interne processen en controles vragen we aandacht voor de volgende punten bij de voorbereiding van de jaarrekeningcontrole.

SKN aanleverportaal

De op te leveren documenten voor de jaarrekeningcontrole vragen wij op via het SKN-aanleverportaal. December 2024 krijgt u hiervoor toegang.

Tijdigheid voorbereidingen

De tijdigheid van de voorbereiding voor de concept jaarrekening en het jaarrekeningdossier.

Onderbouwing geleverde prestaties voor inkopen

De onderbouwing van de geleverde prestaties bij de inkopen over het 2^e half jaar.

Afronding van de verbijzonderde interne controle

Tijdige afronding van de openstaande verbijzonderde interne controles ter onderbouwing op de rechtmatigheidsverantwoording. Met als aandachtspunt de VIC op de subsidieverstrekingen.

Normenkader 2024

Het aanvullen en vast laten stellen van het normenkader 2024.

Planning

De jaarrekeningcontrole is gepland in week 13 en 15.

SiSa

Aansluiting met de overlopende passiva en overlopende activa met de SiSa regelingen.

Specificatie overlopende passiva en overlopende activa

De specificatie van de overlopende passiva en overlopende activa dient op een voldoende detailniveau te worden weergegeven en aan te sluiten met de onderliggende documentatie.

Aansluiting gewaarmerkte opgave GBT

De jaarrekening dient aan te sluiten met alle informatie zoals deze is vermeld op de gewaarmerkte opgave GBT.

Tijdigheid gewaarmerkte productieverantwoordingen zorgaanbieders

De tijdigheid van de te ontvangen productieverantwoordingen te bewaken door vroegtijdig aan te manen.

WNT

de wisseling van de bezetting van de gemeentesecretaris juist te verwerken in de WNT verantwoording.

Materiële vaste activa

Het vaststellen van het bestaan van de materiële vaste activa.

Aandachtspunten jaarrekeningcontrole

Paragraaf Bedrijfsvoering

Een terugkoppeling op te nemen over het gevoerde integriteitsbeleid in de paragraaf bedrijfsvoering.

Paragraaf weerstandsvermogen

Een nadere toelichting op te nemen over de risico's en eventuele maatregelen om mogelijke risico's te reduceren.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen (lokale heffingen, algemene uitkering, dividend, saldo financieringsfunctie, overige algemene dekkingsmiddelen) op te nemen in de jaarrekening.

IV3 en jaarrekening

De te verstrekken informatie aan het CBS in overeenstemming te brengen met de jaarstukken.

Planning

De jaarrekeningcontrole is gepland in week 13 en 15.

Actualiteiten

Uw organisatie heeft continu te maken met veranderende wet- en regelgeving. In een notendop brengen wij u de volgende ontwikkelingen specifiek onder uw aandacht. Indien u meer informatie wenst, kunt u zich richten tot het controleteam. Zij helpen u verder.

Rechtmatigheidsverantwoording en de wijzigingen BBV

Op 23 augustus 2024 zijn de wijzigingen in het BBV en BADO in verband met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording, voor advisering voorgelegd aan de Raad van State. De wijzigingen hebben voor de jaarrekening 2024 en de accountantscontrole nog geen gevolgen, zodat bijvoorbeeld de materialiteit ongewijzigd blijft waarmee gecontroleerd wordt, namelijk 1% voor fouten en 3% voor onzekerheden. Ook de bandbreedte voor de verantwoordingsgrens bij de rechtmatigheidsverantwoording blijft ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande verslagjaar, dus de keuze tussen 1% tot 3%.

Naar aanleiding van het verslagjaar 2023 heeft de Commissie BBV diverse feedback ontvangen, wat heeft geleid tot aanpassingen in de Kadernota Rechtmatigheid 2024. De herziene kadernota is op 22 oktober 2024 gepubliceerd. De belangrijkste wijzigingen zijn:

1. Een voorbeeldoverzicht voor het inzichtelijk maken van begrotingsonrechtmatigheden.
2. Verduidelijking van wanneer overschrijdingen als onrechtmatig of acceptabel worden beschouwd.
3. Tekstuele aanpassingen in de modelverantwoording met betrekking tot niet rechtmatig verantwoorde baten, lasten en balansmutaties.
4. Een aangepast hoofdstuk om het bestuurlijk belang van rechtmatigheid voor raadsleden te verduidelijken.
5. Het uitsluiten van geconstateerd misbruik in de rechtmatigheidsverantwoording, mits de financiële effecten zijn tenietgedaan, met inzicht via de paragraaf bedrijfsvoering.

Notities commissie BBV

De volgende notities zijn in 2024 herzien door de commissie BBV. Onderstaand is kort weergegeven wat er is veranderd:

- **Notitie Overhead (ingangsdatum boekjaar 2025 (GR: 2026))**

De definitie van overheadkosten is verduidelijkt. Dit helpt gemeenten om overheadkosten consistent en transparant te rapporteren.

- **Notitie Rente (ingangsdatum boekjaar 2025)**

De rentelasten van de grondexploitaties worden vanaf boekjaar 2025 anders berekend. Tot en met 2023 mocht alleen de werkelijke rente over vreemd vermogen, naar rato, aan de grondexploitaties worden toegerekend. Vanaf 2025 vervalt dit onderscheid en wordt de rente toegerekend op basis van de reguliere omslagrente. Voor 2024 mag er gekozen worden tussen beide methodes.

- **Notitie Grondexploitatie (ingangsdatum boekjaar 2024 en 2025)**

De notitie is geactualiseerd op de volgende punten:

- Om beter aan te sluiten bij de Omgevingswet is de notitie geactualiseerd. De inwerkingtreding hiervan is 2024.
- Als gevolg van de notitie overhead en de notitie rente is de notitie grondexploitatie aangepast ten aanzien van de toerekening rente en overhead. De inwerkingtreding hiervan is 2025.
- Daarnaast is verduidelijkt dat de POC-methode (percentage of completion) alleen mag worden toegepast wanneer de resterende looptijd van de grondexploitatie korter is dan 10 jaar. De inwerkingtreding hiervan is 2025.

Ontwikkelingen SiSa

In 2024 blijft de SiSa-methodiek (Single Information, Single Audit) een essentieel instrument voor gemeenten om transparant te rapporteren aan de Rijksoverheid over de besteding van hun middelen.

Uit het hoofdlijnenakkoord blijkt dat veel specifieke uitkeringen (SPUK) zullen worden overgeheveld naar het gemeentefonds in 2026. Deze verandering is bedoeld om de beleidsvrijheid van gemeenten te vergroten en tegelijkertijd de administratieve lasten te verlagen. Met de overheveling wordt er een efficiëntiekorting van 10% toegepast op de uitkering, wat betekent dat gemeenten met minder middelen zullen moeten werken. Enkele SPUKs zijn uitgezonderd of zullen nog na 2026 doorlopen. Voorbeelden hiervan zijn onderwijshuisvesting, WMO, jeugdzorg en opvang ontheemden Oekraïners.

Duurzaamheidsverslaggeving

De Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) is een Europese wet die bedrijven verplicht om te rapporteren over hun duurzaamheidsprestaties. Dit betekent dat ze moeten laten zien hoe ze omgaan met milieu, sociale zaken en bestuur (ESG: Environmental, Social, Governance). Hoewel de CSRD niet direct geldt voor de publieke sector, krijgen overheidsinstanties er wel veel mee te maken. Dit komt door hun rol in de keten, hun invloed op de omgeving en hun verantwoordelijkheid voor de belangen van inwoners.

Decentrale overheden in Nederland spelen een cruciale rol in de overgang naar een duurzame toekomst, omdat zij beslissingen nemen die de lokale leefomgeving direct beïnvloeden. Dit omvat besluiten over woningbouwprojecten, de aanleg van groene ruimtes en het bevorderen van duurzame energiebronnen zoals zonne- en windenergie. Veel van deze overheden hebben echter geen gestructureerde manier om over duurzaamheid te rapporteren.

Dit gebrek aan rapportage belemmert de transparantie en verantwoording, wat essentieel is voor een effectief duurzaamheidsbeleid. De huidige rapportages zijn vaak inconsistent en beperkt, met een focus op beleidsvoornemens in plaats van concrete resultaten. Daarnaast ontbreekt het vaak aan kwantitatieve data, wat het moeilijk maakt om de werkelijke impact van duurzaamheidsmaatregelen te beoordelen.

De CSRD heeft als doel te zorgen voor meer transparantie, waardoor iedereen kan zien hoe organisaties bijdragen aan een duurzame toekomst. Voor de publieke sector is dit ook belangrijk.

Duurzaamheid en de verschillende thema's Environmental, Social en Governance, zijn onderwerpen die van groot belang zijn in de publieke sector. Deze thema's krijgen steeds meer aandacht omdat ze essentieel zijn voor een duurzame en verantwoorde toekomst. De CSRD kan de publieke sector helpen om transparanter te zijn over hun duurzaamheidsprestaties, wat essentieel is voor het opbouwen van vertrouwen bij het publiek en het bevorderen van een duurzame toekomst.

Afsluiting

Afsluiting

Deze managementletter is opgesteld na overleg met betrokken medewerkers en is besproken met de gemeentesecretaris, de wethouder financiën en de wethouder bedrijfsvoering. De samenvatting hiervan in de vorm van een boardletter zullen wij bespreken met de auditcommissie. We vertrouwen erop u hiermee van dienst te zijn en zijn graag bereid nadere informatie te verstrekken.

Mede namens het team van Stolwijk Kelderman wil ik onze waardering uitspreken voor de samenwerking met uw organisatie tijdens de interim controle. Dank voor het vertrouwen in ons. We kijken uit naar toekomstige samenwerking om uw doelen te bereiken.

Met vriendelijke groet,
Stolwijk Kelderman Accountants Fiscalisten

w.g. dhr. R.H. Gosselink-Wolbrink RA

w.g. mw. H.G.J. de Feiter-Aalderink RA

Samen bouwen aan duurzaam succes

Als ondernemer, manager of bestuurder dealt u dagelijks met veranderingen. Dan is het prettig om voor cijfers, financiële processen en fiscale vraagstukken zekerheid in te bouwen. Wij zijn graag die specialist dichtbij, die altijd een extra stap voor u zet en die naast de data altijd de mens ziet.

▼ **Zullen we samen bouwen aan uw duurzame succes?**

Bijlage: beheersing processen

In de komende pagina's nemen wij u mee in de bevindingen inzake de processen, de daaruit voortvloeiende risico's en onze aanbevelingen.

In onze vorige rapportages hebben wij diverse aanbevelingen gedaan om de risico's beter te beheersen. Tijdens onze controle hebben wij de opvolging van deze aanbevelingen vastgesteld. In komende pagina's geven wij per aanbeveling de voortgang van de opvolging weer. Het jaartal van ontstaan is per bevinding opgenomen.

Voor de risico's die directe gevolgen hebben voor de jaarrekening wordt dit separaat vermeld en aangeduid met dit teken indien van toepassing:

De kleuren geven de status van de opvolging weer:

Legenda	
	De organisatie heeft het advies opgevolgd en afgerond.
	De organisatie volgt het advies op. Het is onderhanden.
	Er is nog geen actie ondernomen.
	Het betreft een nieuwe aanbeveling.
	De organisatie gaat het advies niet opvolgen.

Bijlage: beheersing processen

Proces	Bevinding en risico	Aanbeveling	Follow up 2024
Inkopen Europese aanbestedingen (ML 2018)	Het inkoopproces is belegd bij de budgetbeheerder. Bij bestellingen is het niet verplicht de inkoopadviseur te raadplegen voor de juiste procedure.	<i>Wij <u>adviseren</u> u toe te zien op de volledigheid van het contractenregister.</i>	De organisatie gaat het advies niet opvolgen. De focus ligt op het aan de voorkant bewaken van het volgen van de juiste inkoopprocedure.
	Door het ontbreken van een signaleringsmiddel wordt het risico gelopen dat een inkoop niet volgens de juiste spelregels wordt gedaan, met name bij grote inkopen die boven de Europese aanbestedingsgrens komen. Afgelopen jaren zijn diverse maatregelen in gang gezet om te voorkomen dat een onjuiste inkoopprocedure wordt gevolgd.	<i>Wij <u>adviseren</u> u een aanbestedingskalender op te stellen op basis van het contractenregister om zo tijdig te kunnen signaleren dat contracten opnieuw afgesloten moeten worden.</i>	Onderhanden
		<i>Wij <u>adviseren</u> u door het invoeren van een digitaal bestelportaal de te volgen inkoopprocedure af te dwingen.</i>	De organisatie gaat het advies niet opvolgen.
Inkopen Autorisatie facturen (ML 2024)	Voor de autorisatie van facturen is een workflowroute ingevoerd. De workflowroute van facturen wordt ingevoerd door team ICT op verzoek van aanpassingen vanuit team financieel beleid. Er vindt geen interne controle plaats op de juistheid van de ingevoerde gegevens. Het ontbreken van interne controle op de ingevoerde workflowroute voor facturen verhoogt het risico op fouten, fraude en niet-naleving van regelgeving.	<i>Wij <u>adviseren</u> u interne controle uit te voeren op de invoer van de workflowroute en deze interne controle zichtbaar vast te leggen.</i>	Nieuwe bevinding en aanbeveling

Bijlage: beheersing processen

Proces	Bevinding en risico	Aanbeveling	Follow up 2024
Inkopen Betalingen zonder prestatie (ML 2018)	<p>Budgetbeheerders kopen zelf in én accorderen de factuur ook. Jaarlijks wordt achteraf een steekproef uitgevoerd op de levering van de prestatie aan de gemeente Berkelland. Hiermee wordt (achteraf) vastgesteld of alle inkopen rechtmatig zijn geweest en de uitgaven getrouw.</p> <p>Als een onregelmatigheid op dit gebied zich zou voordoen dan zijn de gevolgen (te) groot. De verantwoordelijkheid voor de controle op de prestatielevering en het controleerbaar vastleggen daarvan ligt primair bij de uitvoerende teams.</p> <p>Door het ontbreken van een scheiding tussen de goedkeuring van de geleverde prestatie en de autorisatie van de factuur wordt het risico gelopen dat er geld uit de gemeente gaat zonder dat daar een prestatie tegenover staat.</p>	<p>Wij <u>adviseren</u> u het vier-ogen-principe geautomatiseerd af te dwingen waarbij een budgetbeheerder bestelt en een andere medewerker autoriseert voor de geleverde prestatie.</p>	Onderhanden Het vier-ogen-principe wordt gefaseerd per team ingericht. De vastlegging van de prestatielevering zal in het primair proces gedocumenteerd worden.
		<p>Wij <u>adviseren</u> u de onderbouwing van de geleverde goederen en/of diensten digitaal vast te leggen bij iedere factuur.</p>	
		<p>Wij <u>adviseren</u> u de kwaliteit van de onderbouwingen van de geleverde prestatie jaarlijks steekproefsgewijs middels verbijzonderde interne controle uit te voeren.</p>	Onderhanden Over het 1 ^e half jaar is verbijzonderde interne controle uitgevoerd. Hieruit blijken nog een aantal ontbrekende onderbouwingen. Daarnaast zal voor het 2 ^e half jaar de verbijzonderde interne controle nog moeten worden uitgevoerd.

Bijlage: beheersing processen

Proces	Bevinding en risico	Aanbeveling	Follow up 2024
Inkopen <i>Bestellingen > € 50.000</i> (ML 2018)	Bestellingen groter dan € 50.000 dienen door 2 personen te worden geautoriseerd, te weten de budgethouder en de budgetbeheerder. Dit wordt niet afgedwongen in het systeem.	<i>Wij <u>adviseren</u> u de bestelprocedure zodanig geautomatiseerd in te richten dat de routing van een bestelling groter dan € 50.000 verplicht langs 2 personen gaat.</i>	De organisatie gaat het advies niet opvolgen.
Inkopen <i>Verplichtingen</i> (ML 2018)	Er is geen verplichtingenadministratie aanwezig. Uit de interne controle en onze controle blijkt dat een aantal opdrachten niet beschikbaar is. Hoe wordt de juistheid van de gefactureerde goederen en diensten dan gecontroleerd? Hierdoor ontstaat het risico dat tussentijds geen inzicht is in de onderuitputting van de budgetten.	<i>Wij <u>adviseren</u> u een verplichtingenadministratie in te richten teneinde een toets uit te kunnen voeren op de juiste facturatie en de volledigheid van de verplichtingen in beeld te hebben.</i>	Onderhanden
Inkopen <i>Contracten</i> (AV 2019)	Ook voor de opdrachten die op basis van een Europese aanbesteding worden gegund wordt geen separaat contract gemaakt. De documenten behorend bij de aanbesteding zijn als 'overeenkomst' aangemerkt. Door de hoeveelheid documenten en de wijzigingen in de afspraken gedurende het proces van aanbesteden (aanvullingen in de nota van inlichtingen) zijn de uiteindelijke afspraken niet altijd eenduidig te herleiden.	<i>Wij <u>adviseren</u> u van alle aanbestedingen een contract op te stellen waarin de definitieve afspraken op een rij worden gezet.</i>	Onderhanden

Bijlage: beheersing processen

Proces	Bevinding en risico	Aanbeveling	Follow up 2024
Betalingen Hash totals (ML 2023)	<p>De Sepa-betaalbestanden leveren een SHA01 code. SHA-256 is een veiligere en nieuwere cryptografische hashfunctie.</p> <p>Het gebruik van SHA-1 (Secure Hash Algorithm 1) voor hashberekeningen brengt een aanzienlijk beveiligingsrisico met zich mee. SHA-1 is een verouderde hashfunctie die gevoelig is gebleken voor bepaalde aanvallen, met name de mogelijkheid van botsingen.</p>	<i>We <u>adviseren</u> u om sp.</i>	Gereed
Betalingen Spoedbetalingen (ML 2024)	<p>Spoedbetalingen worden direct uitgevoerd op basis van instructies van de budgethouder zonder interne controle op de aard van de betaling, wat kan leiden tot fouten en onregelmatigheden. Facturen krijgen de status "reeds betaald" in K2F, ongeacht of ze al geboekt zijn of nog moeten worden ingevoerd.</p>	<i>Wij <u>adviseren</u> u alvorens over te gaan tot een spoedbetaling de aard van de betaling te verifiëren.</i>	Nieuwe bevinding en aanbeveling
Inkopen Crediteuren Stamgegevens (ML 2024)	<p>Bij de aanpassing van crediteurenstamgegevens dient een 2° persoon de gewijzigde gegevens te controleren. Daarbij ontbreekt de mogelijkheid om met brondocumentatie te toetsen.</p> <p>Hierdoor ontstaat het risico dat er nog steeds onjuiste stamgegevens worden ingevoerd, ondanks het vier-ogen-principe.</p>	<i>Wij <u>adviseren</u> u bij de 2° autorisatie van de crediteurenstamgegevens de brondocumentatie te beoordelen.</i>	Nieuwe bevinding en aanbeveling

Bijlage: beheersing processen

Proces	Bevinding en risico	Aanbeveling	Follow up 2024
Inkopen Nieuwe crediteuren (ML 2024)	Bij nieuwe crediteuren geen navraag wordt gedaan naar hun betrouwbaarheid en mogelijke relaties met ambtenaren of raadsleden, wat het risico op belangenverstrengeling en fraude vergroot.	<i>Wij <u>adviseren</u> u bij nieuwe crediteuren navraag uit te voeren naar :</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Betrouwbaarheid</i> - <i>Mogelijke relaties met ambtenaren</i> - <i>Mogelijke relaties met raadsleden</i> 	Nieuwe bevinding en aanbeveling

Bijlage: beheersing processen

Proces	Bevinding en risico	Aanbeveling	Follow up 2024
WMO en jeugd Regionale inkoop (ML 2022)	Een aanzienlijk deel van de contracten voor de zorg zijn vanaf half 2022 op basis van voorschotfinanciering.	Wij <u>adviseren</u> u <i>tijdig afspraken te maken over de informatie die nodig is om de prestatie vast te kunnen stellen en de voorlopige afrekening per 31 december.</i>	Gereed
WMO en Jeugd <i>Tijdigheid beschikkingen</i> (ML 2020)	De beschikkingen worden afgegeven na de formele termijn die hiervoor wettelijk is voorgeschreven. De meldingsdatum wordt ruim omschreven in het dossier.	Wij <u>adviseren</u> u <i>de doorlooptijden van de beschikkingen Wmo en jeugd te beperken tot de wettelijk voorgeschreven termijnen.</i>	Gereed Een enkele keer komt dit nog voor bij een uitzonderlijke situatie.
	Anderzijds wordt bij een aantal beschikkingen de zorg gestart voor de beschikking is afgegeven. Hierdoor ontstaan formele onrechtmatigheden.	Wij <u>adviseren</u> u <i>de beschikking af te geven alvorens de zorg start.</i>	Onderhanden Is onder de aandacht.

Bijlage: beheersing processen

Proces	Bevinding en risico	Aanbeveling	Follow up 2024
Subsidie Verstreking (ML 2019)	Binnen de gemeente zijn diverse subsidieregelingen geldig.	<i>Wij <u>adviseren</u> u een centraal subsidieregister in te stellen.</i>	Onderhanden
	<p>Elke subsidieregeling kent zijn eigen voorwaarden en eisen om subsidie te ontvangen. Er is geen uniforme procedure voor de vaststelling van de verstrekte subsidies.</p> <p>De subsidieverstreking wordt door diverse budgetbeheerders uitgevoerd. Er is geen centrale vastlegging van alle verstrekte subsidies.</p> <p>Hierdoor ontstaan diverse risico's met betrekking tot bevoegdheden tot het verstrekken van subsidies, de tijdigheid van de verstrekkingen en de vaststellingen van subsidies en de volledigheid van prognoses inzake de verstrekte subsidies.</p> <p>De verstrekte subsidies worden geregistreerd in diverse Excel bestanden. Dit leidt niet tot een overzichtelijk geheel en er is geen aansluiting met key2financien.</p>	<i>Wij <u>adviseren</u> u een uniforme toetsing op te stellen ten behoeve van de vaststelling.</i>	Onderhanden

Bijlage: beheersing processen

Proces	Bevinding en risico	Aanbeveling	Follow up 2024
Personeel Interne controle premiepercentages (ML 2023)	<p>Er wordt geen zichtbare interne controle uitgevoerd op de ingevoerde premiepercentages bij de salarisadministratie.</p> <p>Hierdoor ontstaat het risico dat de premies onjuist zijn ingevoerd.</p>	<p><i>Wij <u>adviseren</u> u aan het begin van het jaar de ingevoerde premies zichtbaar te controleren.</i></p>	<p>Nog geen actie op ondernomen</p> <p>In 2024 is de interne controle uitgevoerd, maar niet zichtbaar vastgelegd zodat toetsing niet mogelijk is.</p>
Personeel Interne controle Mutaties (ML2024)	<p>Mutaties in de salarissen worden maandelijks aan Visma overgedragen voor de verwerking. Er vindt geen interne controle plaats achteraf op de juistheid en volledigheid van de verwerkte mutaties door Visma.</p> <p>Hierdoor ontstaat het risico dat de salarissen niet juist of volledig worden uitbetaald.</p>	<p><i>Wij <u>adviseren</u> u interne controle op de verwerkte mutaties uit te voeren met een zichtbare vastlegging.</i></p>	<p>Nieuwe bevinding en aanbeveling</p>
Personeel Aan- en afmelding Pensioen (ML 2024)	<p>Er wordt geen interne controle uitgevoerd op de tijdige en juiste verwerking van doorgegeven mutaties door het pensioenfonds, wat het risico vergroot op fouten en onvolledige pensioenregistraties voor zowel ambtenaren als WSW-medewerkers.</p>	<p><i>Wij <u>adviseren</u> u maandelijks interne controle uit te voeren op de juistheid en volledigheid van de verwerkte mutaties door het ABP.</i></p>	<p>Nieuwe bevinding en aanbeveling</p>

Bijlage: beheersing processen

Proces	Bevinding en risico	Aanbeveling	Follow up 2024
Personeel Bruto netto (ML 2024)	In 2024 is intern geen bruto-netto controle uitgevoerd, wat het risico vergroot op fouten in de salarisadministratie voor zowel ambtenaren als WSW-medewerkers.	<i>Wij <u>adviseren</u> u jaarlijks in januari op een aantal salarisstroken het bruto netto traject te beoordelen op juiste berekening en juistheid gehanteerde premies.</i>	Nieuwe bevinding en aanbeveling
Burgerleges Afdracht contant geld (ML 2022)	Het afdragen van de dagopbrengst wordt voor een deel door dezelfde persoon uitgevoerd als het opmaken van de kasstaat. Hierdoor ontstaat het risico dat er contant geld uit de organisatie verdwijnt.	<i>Wij <u>adviseren</u> u de afdracht van de dagopbrengst door een andere persoon te laten uitvoeren dan het opmaken van de kasstaat.</i>	Gereed

Bijlage: beheersing processen

Proces	Bevinding en risico	Aanbeveling	Follow up 2024
Opbrengst verhuur <i>Volledigheid</i> (ML 2020)	De registratie van de verhuurde panden vindt plaats in Excel. Er is geen waarborg dat deze registratie volledig is. De facturatie wordt uitgevoerd door de vastgoedbeheerders.	<i>Wij <u>adviseren</u> u een verbijzonderde interne controle uit te voeren op de tijdigheid en volledigheid van de gefactureerde huur.</i>	Gereed
	Er vindt geen controle plaats op de tijdigheid van de in rekening gebrachte huur. Er vindt geen controle plaats op de juistheid van de huurprijs (kostprijs dekkend, marktconform).	<i>Wij <u>adviseren</u> u een toets uit te voeren op de hoogte van de huurprijzen in het kader van de wet Markt en Overheid.</i>	Onderhanden
Dienstverlening derden (ML 2024)	De gemeente Berkelland verricht dienstverlening voor andere entiteiten. Voor de WSW van Winterswijk en Oost Gelre, Fijnder, Slinge Werkt en STAT voert zij de salarisadministratie uit. Voor de ODA en Fijnder worden PIOFA taken uitgevoerd. De dienstverleningsovereenkomsten zijn geldig voor onbepaalde tijd, maar dateren deels uit oude jaren (2017).	<i>Wij <u>adviseren</u> u jaarlijks de dienstverleningsovereenkomsten expliciet te verlengen en waar nodig te actualiseren.</i>	Nieuwe aanbeveling

Bijlage: beheersing processen

Proces	Bevinding en risico	Aanbeveling	Follow up 2024
Leges WABO <i>Ondertekening</i> (ML 2021)	<p>Uit onze detailcontrole is gebleken dat de handtekening op de beschikking niet overeen komt met de naam volgens de beschikking.</p> <p>Hierdoor ontstaat het risico dat het mandaatbesluit niet wordt gevolgd en leges-beschikking onterecht worden afgegeven.</p>	<p><i>Wij <u>adviseren</u> u verbijzonderde interne controle uit te voeren op de leges WABO.</i></p>	<p>Onderhanden</p> <p>Gepland in januari 2025</p>
Begrotingswijzigingen (ML 2021)	<p>De raadsbesluiten waar begrotingswijzigingen uit volgen worden in de financiële administratie in detail verwerkt. Bij het raadsbesluit wordt geen toelichting gegeven op het</p> <ul style="list-style-type: none"> - Saldo baten en lasten per programma voor wijziging - Wijziging in baten en lasten per programma - Saldo baten en lasten per programma na wijziging <p>Hierdoor ontstaat het risico dat de verwerking van de begrotingswijzigingen niet aan te sluiten is met de raadsbesluiten.</p>	<p><i>Wij <u>adviseren</u> u, in het verlengde van artikel 18 BBV, in de raadsbesluiten per programma de mutatie en het nieuw geraamde bedrag vermelden.</i></p>	<p>Gereed</p> <p>Is opgenomen bij slotwijziging</p>
		<p><i>Wij <u>adviseren</u> u het verloop van de begroting per programma aan te sluiten met de raadsbesluiten.</i></p>	<p>Gereed</p>